

II. STUDII, ARTICOLE, OPINII

DREPTUL DE OPȚIUNE SUCCESORALĂ. SUBIECTELE DREPTULUI DE OPȚIUNE SUCCESORALĂ. MOȘTENITORII LEGALI ȘI LEGATARI. PARTEA I

Prof. univ. dr. Ioana NICOLAE

Abstract

The present study aimed to analyze a part of the subjects of the right of successional option, respectively the legal heirs and the testamentary heirs, the second part of the study will present the situation of the successor's creditors (legal or testamentary).

Keywords: *right of successional option, legal heirs, testamentary heirs.*

1. Noțiuni introductive

Potrivit art.1100 alin. (1) C. civ., cel chemat la moștenire în temeiul legii sau al voinței defunctului poate accepta moștenirea sau poate renunța la ea. Așadar, premisa dreptului de opțiune succesorală o constituie vocația succesorală, sens în care acest drept este recunoscut tuturor persoanelor care au vocație succesorală fie legală, fie testamentară, fie o combinație a acestora și indiferent dacă vocația este universală, cu titlu universal sau cu titlu particular.

2. Subiectele dreptului de opțiune succesorală

Enumerând categoriile de persoane cărora le este recunoscut dreptul de opțiune succesorală, amintim următoarele categorii:

- a) moștenitorii legali din cele patru clase de moștenitori și soțul supraviețuitor;
- b) legatarii universali, cu titlu universal sau cu titlu particular;
- c) creditorii succesibilului (legal sau testamentar).

În cele ce urmează vom prezenta categoria moștenitorilor legali și a legatarilor, punctând reglementările incidente, precum și particularitățile pe care le prezintă.

2.1. Moștenitorii legali

Dreptul de opțiune succesorală este recunoscut moștenitorilor legali din cele patru clase de moștenitori, precum și soțului supraviețuitor. Trebuie să facem precizarea că dreptul de opțiune este recunoscut moștenitorilor legali cu vocație generală, nu neapărat doar celor care au vocație concretă la moștenirea lăsată de defunct. Din acest punct de vedere este de amintit că deși dreptul de opțiune succesorală este recunoscut tuturor acestor persoane, această lucră nu echivalează cu aceea că toți succesibilii acceptanți din categoria moștenitorilor legali vor împărți moștenirea defunctului, ci moștenirea se va deferi doar celor care fac parte din clasa de moștenitori preferabilă și care au un grad de rudenie preferabil, potrivit regulilor statornicite în materia devoluțiunii legale a moștenirii¹. Cum s-a remarcat în doctrină, opțiunea nu se exercită în scară, ci concurent, urmând ca, la expirarea termenului de opțiune succesorală, principiile devoluțiunii succesore să trieze care dintre optanți sunt moștenitorii defunctului². Astfel, spre exemplu, dacă moștenirea defunctului este acceptată atât de fiica defunctului, cât și de mătușa și verișoara defunctului, ea se va deferi descendentei defunctului, care se află într-o clasă preferată (clasa I de moștenitori legali), iar opțiunile mătușii și verișoarei defunctului (care fac parte din clasa a IV-a de moștenitori legali) vor fi lipsite de efecte juridice. Justificarea recunoașterii dreptului de opțiune succesorală tuturor moștenitorilor legali rezidă în aceea că, dacă în exemplul anterior, fiica defunctului renunță la moștenire, opțiunea succesorală exprimată de rudele defunctului din clasa a IV-a de moștenitori legali devine eficientă (evident dacă nu există rude acceptante în celelalte categorii preferate de lege).

Pe de altă parte, se impune a preciza și faptul că opțiunea succesorală exprimată de soțul supraviețuitor al defunctului nu va înlătura de la moștenire pe niciunul dintre moștenitorii legali din cele patru clase de moștenitori, însă aceasta va influența cotele de moștenire ale rudelor defunctului cu care acesta vine în concurs. Astfel, spre exemplu, în ipoteza concursului dintre soțul supraviețuitor, care a acceptat moștenirea și descendenții defunctului, cota soțului supraviețuitor va fi de 1/4 din moștenire, iar cea a descendenților va fi de 3/4. Însă în ipoteza renunțării soțului supraviețuitor la moștenirea defunctului, descendenții vor culege întreaga moștenire.

De asemenea, nu prezintă relevanță dacă persoana în cauză vine la moștenire în nume propriu, prin reprezentare sau prin retransmiterea dreptului de opțiune

¹ Al. Bacaci, Gh. Comăniță, *Drept civil. Succesiunile*, Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 184.

² J. Kocis, P. Vasilescu, *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Hamangiu, București, 2016, p. 266.

succesorală³. Această ultimă situație survine în ipoteza decesului moștenitorului chemat să-și exprime opțiunea succesorală dar care nu și-a exercitat acest drept anterior decesului său, situație în care moștenitorii acestuia exercită dreptul de opțiune succesorală în termenul aplicabil dreptului de opțiune privind moștenirea autorului lor, potrivit art. 1105 alin. (1) C. civ.

Având în vedere că nimeni nu poate fi obligat să accepte o moștenire, pot exista situații în care succesibili să decidă că în ipoteza concretă în care se află, este mai avantajos pentru ei să renunțe la moștenire. Potrivit art. 1114 alin. (2) C. civ., moștenitorii legali și legatarii universali sau cu titlu universal răspund pentru datoriile și sarcinile moștenirii numai cu bunurile din patrimoniul succesoral, proporțional cu cota fiecăruia. Deși existența acestei prevederi legale îi pune la adăpost pe moștenitorii legali, în sensul că nu vor suporta pasivul succesoral peste limita activului succesoral, pot exista situații în care acceptarea moștenirii nu ar aduce moștenitorilor legali un beneficiu patrimonial efectiv, situație în care pentru aceștia este mai avantajoasă renunțarea la moștenire.

2.2. Legatarii

Dreptul de opțiune succesorală este recunoscut deopotrivă și legatarilor universali, cu titlu universal sau cu titlu particular. Pot figura în calitate de legatari testamentar persoanele fizice sau persoanele juridice, precum și statul sau unitățile administrativ-teritoriale.

Așa cum am menționat anterior, în ipoteza acceptării moștenirii, legatarii universali și cu titlu universal răspund ca și moștenitorii legali pentru datoriile și sarcinile moștenirii. În ceea ce îi privește pe legatarii cu titlu particular, ca regulă, aceștia nu răspund, cu excepția situațiilor prevăzute în art. 1114 alin. (3), teza ultimă C. civ. Astfel, legatarul cu titlu particular răspunde pentru pasivul moștenirii, însă numai cu bunul sau bunurile ce formează obiectul legatului, dacă:

a) testatorul a dispus în mod expres în acest sens;

b) dreptul lăsat prin legat are ca obiect o universalitate, cum ar fi o moștenire culeasă de către testator și nelichidată încă; în acest caz, legatarul răspunde pentru pasivul acelei universalități;

c) celelalte bunuri ale moștenirii sunt insuficiente pentru plata datoriilor și sarcinilor moștenirii.

De asemenea, având în vedere că în ipoteza legatului cu sarcină, legatarul este obligat să execute sarcina, prin urmare, și legatarii, pentru aceleași rațiuni ca în

³ G. Boroi, C. A. Anghelescu, I. Nicolae, *Fișe de drept civil*, Ed. a 7-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2022, p. 680.

cazul moștenitorilor legali, trebuie să aibă posibilitatea de a accepta sau de a renunța la moștenire⁴.

Există anumite particularități în ceea ce privește acceptarea legatelor făcute în favoarea statului și unităților administrativ-teritoriale, sens în care arătăm că potrivit art. 291 C. adm., acceptarea legatelor făcute în favoarea statului se aprobă prin hotărâre a Guvernului pentru bunurile imobile; hotărâre a Guvernului pentru legatele de bunuri a căror valoare de piață este mai mare de 500.000 lei; ordin al ministrului sau conducătorului organului sau instituției administrației publice centrale competente, după obiectul sau scopul legatului, pentru legatele de bunuri mobile a căror valoare de piață este mai mica sau egală cu 500.000 lei. De asemenea, instituțiile publice care îndeplinesc formalitățile de acceptare a legatului în numele statului se stabilesc prin hotărâre a Guvernului de acceptare a legatului. În ceea ce privește acceptarea legatelor făcute unităților administrativ-teritoriale, acestea se aprobă prin hotărâre a consiliului județean ori a consiliului local al comunei, orașului sau al municipiului, după caz, pentru legatele de bunuri imobile; hotărâre a consiliului județean ori a consiliului local al comunei, orașului sau al municipiului, după caz, pentru legatele de bunuri mobile a căror valoare de piață este mai mica sau egală cu 500.000 lei; dispoziția conducătorului organului sau administrației publice locale, pentru legatele de bunuri mobile a căror valoare de piață este mai mica sau egală cu 500.000 lei.

Dacă legatul este cu sarcină sau pentru care există restanțe la impozite sau taxe pot fi acceptate numai cu avizul ministerului cu atribuții în domeniul finanțelor publice, în cazul legatelor făcute statului și numai cu aprobarea consiliului local sau, după caz, a consiliului județean, cu majoritatea calificată de două treimi din numărul consilierilor locali în funcție, în cazul legatelor făcute în favoarea unităților administrativ-teritoriale.

De asemenea, în ipoteza legatului făcut în favoarea unei persoane juridice, acesta se acceptă printr-un act al organului de administrare al persoanei juridice, fără a mai fi necesară vreo formalitate sau abilitare suplimentară⁵.

3. Concluzii

Prezentul studiu a prezentat o parte din categoriile de persoane cărora le este recunoscut dreptul de opțiune succesorală, respectiv moștenitorii legali din cele patru clase de moștenitori și soțul supraviețuitor precum și legatarii universalii, cu titlu universal sau cu titlu particular. Se remarcă existența unor anumite particu-

⁴ G. Boroi, C.A. Anghelescu, I. Nicolae, *Fișe de drept civil*, Ed. a 7-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2022, p. 681.

⁵ J. Kocis, P. Vasilescu, *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Hamangiu, București, 2016, p. 266.

larități ale dreptului de opțiune succesorală în ipoteza legatelor făcute în favoarea statului și unităților administrativ-teritoriale, unde reglementările civile se îmbină cu cele administrative.

Bibliografie:

1. Nicolae I., *Devoluțiunea legală și testamentară a moștenirii*, Ed. Hamangiu, București, 2016;
2. Boroi G., Anghelescu C.A., Nicolae I., *Fișe de drept civil*, Ed. a 7-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2022;
3. Kocis J., Vasilescu P., *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Hamangiu, București, 2016;
4. Bacaci Al., Comăniță Gh., *Drept civil. Succesiunile*, Editura Universul Juridic, București, 2013.